розкриття мережі сутнісних ознак, глибинних зв'язків і субстанційних властивостей соціо-психоструктури особистості студента з метою віднайдення адекватних способів набуття ним фахової ідентичності.

Отож професійна ідентичність – це продуктивна динамічна система, яка формується упродовж багатоланкової професійної освіти, сприяє набуттю інтелектуально-ціннісного тезаурусу знань, умінь і навичок для активного й плідного розвитку фахової компетентності та самореалізації. Особистісне й фахове вдосконалення з метою набуття конструктивів ідентичності на рівні психолого-педагогічної майстерності є запорукою успішної діяльності майбутнього спеціаліста в кожній галузі. Професійна ідентичність є свідченням (і дієвим засобом формування) збалансованої Я-концепції, яка на особистісному рівні відображає власні індивідуальні характерологічні риси, цінності, емоції та інші «елементи» психоструктури, а на соціально-психологічному рівні характеризує уявлення про себе у системі міжособистісних взаємин, що відображає статусно-рольове членство у різноманітних соціальних професійних групах. Оптимізація особистісного потенціалу студента у визначенні самоідентичності дозволить йому впевнено справитися з проблемами навчально-виховного процесу в університеті, переживаннями упродовж індивідуального розвитку й соціального становлення і, загалом, у формуванні всієї життєвої стратегії. Перспективи наших подальших досліджень зводяться до розширення моніторингового вивчення окресленої проблематики в різновіковому та інтердисциплінарному порівняльному ключі.

Список використаних джерел

1. Гошовська Д. Індивідуальні характеристики професійної ідентичності: постановка проблеми / Д. Гошовська / Збірник матеріалів наукової конференції / за ред. проф. М.В. Савчина. – Дрогобич, 2010. – Вип.4. – С.25-33.
2. Игнатенко П.И. Идентичность: философский и психологический анализ/ П. И. Игнатенко, Н. В. Павленко. – К.: Арт-прес, 1999. – 466с
3. Toffler A. The Third Wave. – N. Y., 1980. – 366 s.

References

1. Goshovska D. (2010), Indyvidualni kharakterystyky profesiinoi identychnosti: postanovka problem [Individual characteristics of professional identity: problem setting], *Collection of materials of the scientific conference*, by ed. prof. M.V. Savchina, Drohobych, Vol.4., pp. 25-33.
2. Ignatenko P.I., Pavlenko N.V. (1999), Ydentychnost: fylosofskyi y psykhologhycheskyi analyz [Identity: philosophical and psychological analysis], K.: Art-press, 466 p.
3. Toffler A. The Third Wave. – N. Y., 1980. – 366 p.

УДК 376.042.011.3-052

ОЦІНКА АДАПТАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ДО ПОТРЕБ УЧНІВ З ОБМЕЖЕНИМИ МОЖЛИВОСТЯМИ ЗДОРОВ'Я

Іванашко О.Є., Вічалковська Н.К.

ASSESSMENT OF EDUCATIONAL ADAPTATION TO THE NEEDS OF ENHANCERS WITH RESTRICTED HEALTH CHALLENGES

Ivanashko Oksana, Vichalkovska Natalia

У статті висвітлено адаптаційні можливості освітнього процесу у загальноосвітньому навчальному закладі до потреб учнів з особливими освітніми

потребами, як однієї з ланок формування достатньої інклюзивної освітньої моделі. Задані в статті параметри розглядаються на основі дослідно-експериментальної діяльності викладачів кафедри педагогічної та вікової психології на базі Комунального закладу «Луцька загальноосвітня школа I-III ступенів №20 за проблемою «Інноваційні підходи до психолого-педагогічного супроводу інклюзивної освіти».

Ключові слова: інклюзивна освітня модель, соціальна адаптація, діти з обмеженими можливостями здоров'я, діти з особливими освітніми потребами.

The article covers the adaptive possibilities of educational process in a general educational institution for the needs of students with special educational needs, as one of the components of forming a sufficient inclusive educational model. The parameters specified in the article are considered on the basis of experimental and experimental work of the teachers of the department of pedagogical and age psychology on the basis of the communal institution "Lutsk comprehensive school of I-III degrees number 20 on the problem" Innovative approaches to psychological and pedagogical support of inclusive education ". It has been emphasized that children with disabilities, in addition to various material and technical devices, require a particularly attentive attitude of teachers, which shows how well the educational process is currently adapted to the needs of students with disabilities. The conducted study allows us to conclude that the positive results from the process of inclusive education are already evident, but there are many components that require systematic improvement.

Keywords: inclusive educational model, social adaptation, children with disabilities, children with special educational needs.

Сучасна ситуація в системі освіти характеризується процесами модернізації у всіх її структурних компонентах, включаючи закон про освіту, освітні стандарти, освітні програми, принципи взаємодії учасників освітнього процесу, принципи організації освітнього середовища та ін. Одним з напрямків модернізації системи освіти є реалізація принципів інклюзивної освіти, що передбачають облік і систематизацію різноманітності освітніх потреб дітей, їх особливості, можливості, інтереси. У зв'язку з цим виникає необхідність змінювати методи, форми і технології роботи.

Оцінка адаптації освітнього процесу до потреб учнів з обмеженими можливостями здоров'я є дуже важливою ланкою на шляху формування адекватної інклюзивної освітньої моделі. Незважаючи на те що інклюзивна освіта покликана забезпечити соціальну адаптацію дитини з обмеженими можливостями здоров'я в суспільстві, вона також має забезпечувати її повноцінну освітню підготовку. Діти з обмеженими можливостями здоров'я потребують різних матеріально-технічних пристосувань, використовуваних під час уроків, додаткових фахівців і уважного ставлення з боку педагогів.

З'ясування того, наскільки адаптований зараз освітній процес до потреб учнів з обмеженими можливостями здоров'я, є необхідною умовою формування сприятливого і стійкого шкільного середовища для дітей з обмеженими можливостями здоров'я.

Для вивчення даного аспекту, а також ряду інших соціальних ефектів від впровадження інклюзивної моделі в школі було реалізовано дослідження з інклюзивної освіти «Оцінка результатів впровадження інклюзивної освіти в практику освітнього закладу». Основними методами дослідження були: анкетне опитування педагогів і батьків дітей з особливими освітніми потребами і без обмеження можливостей здоров'я, інтерв'ю з дітьми з особливими освітніми потребами і без ООП.

Результати дослідження показали, що більшість батьків дітей з особливими освітніми потребами (66%) при виборі школи для своєї дитини орієнтувались насамперед на те, чи має школа досвід реалізації інклюзивної освіти. В цьому контексті слід вказати на величезний досвід працівників ЗОШ № 20 м. Луцька в реалізації попередньої програми дослідно-експериментальної діяльності з реалізації стратегій соціалізації та інтеграції дітей з

особливими освітніми потребами в загальноосвітній навчальний заклад. Для більшості батьків в першу чергу велике значення має саме досвід роботи школи з інклюзивної моделі, а також територіальна доступність школи та хороші відгуки про неї. При цьому, за оцінками батьків, готовність школи, де вчиться їх дитина, до інклюзивної освітньої моделі була оцінена досить високо. Згідно з отриманими даними, за останні п'ять років (з моменту впровадження експериментальної роботи) ситуація з різними аспектами благоустрою школи та адаптації її для дітей покращилася. Так, оцінка за 2017-2018 рік усіма батьками матеріально-технічних умов школи, де вчиться їх дитина, стала вище, тобто в порівнянні з даними 2013 року, батьки, опитані в 2017-2018 навчальному році, частіше говорили про те, що школа, де навчається їхня дитина, «повністю готова» або «скоріше готова» з даного аспекту. Особливо ця тенденція простежується у відповідях батьків дітей з інклюзивних класів: якщо в 2013 році лише 21-22% батьків цієї групи вважали школу підготовленою, то в 2017-2018 навчальному році частка таких відповідей склала вже 50-52%. Наявну динаміку в даних можна пов'язати з реальним поліпшенням матеріально-технічних умов у школі в цілому. Однак, слід також помітити, незважаючи на позитивну динаміку, ще не всі умови дійсно виконані і адаптовані до інклюзивної програми. Серед батьків інклюзивного класу частина вважає, що школа «і готова і не готова одночасно», тобто створені не всі умови з даного питання. Перш за все, на думку батьків дітей з інклюзивного класу школа не забезпечена спеціальним пандусом і під'їздами для дітей з обмеженими можливостями здоров'я, розповідають про побачений в інших містах ліфт і підйомники, спеціальні кабінки із позначкою для інвалідів в туалетах, про наявність «спеціальних поручнів Брайля, розмітки кольором для людей з вадами зору та звуком для людей з вадами слуху» і «поручнях по периметру коридору і класу», про обладнання робочого місця для учня (спеціальними партами), транспортом для дітей з обмеженими можливостями здоров'я та спеціальні світлофори по дорозі до школи.

Такий показник впорядкованості школи, як наявність додаткових фахівців (психологів, соціальних педагогів, медичних працівників, дефектологів, логопедів), також є важливою умовою для повноцінного навчання дітей з особливими освітніми потребами і надання їм додаткових супровідних послуг. Думки батьків за останні п'ять років про стан справ з наявністю спеціалістів дещо поліпшилися завдяки програмі реалізації дослідно-експериментальної діяльності і включеності мультимедійної команди у роботу ЗОШ.

Так, лише 15% батьків дітей з інклюзивного класу в 2014 році вважала, що школа повністю або скоріше укомплектована за даним показником, тоді як в 2017-2018 навчальному році таких батьків стало вже більше половини (55%). Думка батьків дітей без обмежених можливостей здоров'я в інклюзивному класі покращилася приблизно також (з 36% батьків в 2013 році до 59% батьків в 2017-2018 навчальному році). Слід зазначити, що батьки з інклюзивного класу стали вище оцінювати підготовленість школи за показником «професійної кваліфікації та методичної грамотності педагогів». Якщо в 2013 році в інклюзивному класі лише 14% батьків дітей з обмеженими можливостями здоров'я і 20% батьків дітей без обмежених можливостей здоров'я оцінили свою школу як «повністю готова» з даного аспекту, то в 2017-2018 навчальному році їх вже стало 42% і 45% відповідно. Це підтверджується і педагогами інклюзивного класу, більшість з них також оцінила свою школу за аспектом психологічної підготовки педагогів до впровадження інклюзивної моделі як «скоріше готова» або «повністю готова». Дані показали, що батьки цілком задоволені освітнім процесом в інклюзивних класах і рівнем знань, які отримують їх діти. Основні причини неуспішності дитини половина батьків дітей без особливих освітніх потреб пов'язує насамперед з тим, що дитина недостатньо старається, 29% з цієї категорії батьків вважають, що програма для дитини з обмеженими можливостями здоров'я доволі складна, 26% вважають, що дитина пропускає багато занять через хворобу. В цілому ж батьки як здорових дітей, так і дітей з особливими освітніми потребами вважають, що інклюзивна форма освіти впливає позитивно на успішність їх дитини.

Самі учні з особливими освітніми потребами по-різному охарактеризували навчальну успішність в школі. Як правило, це залежить від здібностей до засвоєння тих чи інших шкільних предметів. Учні з особливими освітніми потребами, які мають досить низьку успішність, на питання: «Що заважає вчитися краще? Як Ви вважаєте, з чим це пов'язано?» – в основному посилалися на власне небажання краще вчитися або нерозуміння окремих предметів. При цьому, на думку учасників інтерв'ю, більш травмуючими для учнів з особливими освітніми потребами можуть бути не труднощі в засвоєнні навчального матеріалу, а проблеми психологічного характеру.

Підводячи підсумок, можемо зробити висновок, що позитивні результати від процесу впровадження інклюзивної освіти вже очевидні. Однак, незважаючи на те що показники за останні роки поліпшуються, роботи на шляху створення повного укомплектування і підготовки школи ще багато. Ефективність вирішення завдань інклюзивної освіти, на нашу думку, багато в чому визначається розширенням адаптаційних взаємодій педагогів з інклюзивним освітнім середовищем, заснованих на професійній рефлексії власної педагогічної позиції, на усвідомленні і нарощуванні особистісних адаптаційних ресурсів педагогів (професійно значущі особистісні якості, навички конструктивного подолання важких ситуацій професійної діяльності, життєстійкість), на виробленні навичок самоаналізу індивідуального стилю діяльності, на вибудовування командної професійної взаємодії з фахівцями і батьками учнів.

УДК 159.922.1+316.663

ПСИХОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ ПРОБЛЕМИ СТАТЕВО-РОЛЬОВОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Іванова В. В.

PSYCHOLOGICAL ASPECT OF THE STUDY EDUCATION PROBLEM OF PRIMARY AGE CHILDREN

Ivanova Victoria

В статті проаналізовано психолого-педагогічні дослідження з питань розвитку проблеми статево-рольового виховання, вивчено та теоретично обґрунтовано категорію «статево-рольова поведінка» в психологічному аспекті. Розглянуто дослідження пов'язані з вивченням психологічної основи засвоєння статевої ролі дітьми дошкільного віку. З'ясовано, що метою статево-рольового виховання є виховання дітей з урахуванням психологічних, нейрофізіологічних особливостей, орієнтуючись на прийняті в суспільстві ідеали статево-рольової поведінки.

Ключові слова: *статево-рольове виховання, статево-рольова поведінка, статева ідентичність, дошкільник.*

The article is devoted to the consideration of the problem of gender role education in the psychological aspect. In particular, psychological and pedagogical researches on the development of the problem of sex education have been analyzed, the category of "sex-role behavior" in the psychological aspect has been studied and theoretically grounded. The research is concerned with the study of the psychological basis for assimilating the role of gender in preschool children. Applied general theoretical methods of research (historical and logical analysis of philosophical, psychological and pedagogical, scientific and methodical literature, normative documents on the research problem). It was found out that the goal of sexual education is the upbringing of children taking into account the psychological, neurophysiological features, focusing on the ideals of sexual